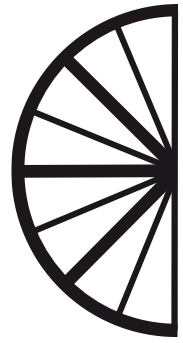

EKOBLADET

EKOMUSEUM BERGSLAGEN

MÄNNISKA | MILJÖ | LANDSKAP

Oikos

Det betyder hushåll och kommer från grekiskan. Prefixet eko- i ekomuseum kommer från oikos. Oikos-museum!

Ekomuseum Bergslagen handlar om hushållning, om ekonomi, om naturresurser som används av människor för att skapa sig ett liv på en plats. Platsen blir en mikroekonomisk värld.

Naturresurserna blir ett betalningsmedel, en bytesvara eller omsätts till reda pengar genom att förädlas och försäljas. Platsen där det sker får betydelse. Människorna som bygger och bebor platsen får en identitet. Så skapas en by och ett samhälle.

Platsen är således helt beroende av den natur på vars värden den byggts upp. Åtminstone till en början. Naturresurserna kan vara både ändliga eller olönsamma, men platsen kan finnas kvar långt efter det. Som här i Bergslagen, där gruvverksamhet och järnhantering i princip har upphört men platserna finns kvar. Då måste de som bor där, hitta på nya sätt att försörja sig. Turism är en utväg. Där står vi nu med satsningar och projekt och trampar.

Idag tänker vi alltså turism. Vi tänker kultur. Vi går från järnindustri till turistindustri. Så sker just nu. Vi hushållar fortfarande med de resurser som vi har i vår närhet, dvs naturen och kulturlandskapet och de lämningar som finns där i form av ruiner och allehanda minnen. Och så rullar livet på.

Christina Lindeqvist

Foto Christina Lindeqvist

Anna-Karin Andersson från Kullen, en by i Grangärde finnmark.

En jubilar med sisu

Anna-Karin Andersson är alltid igång, engagerad i projekt av alla de slag.

Den 14 november firades det i bystugan i Kullen. Anna-Karin fyllde jämnt 50. Många gratulanter sökte sig uppför backarna för att fira henne.

Hon var redaktör för boken *"Kullen - en by i Grangärde finnmark"*. Det är hennes egen by med rötter i 1600-talet. Hon tog emot Björkmanska kulturpriset 2007 av Ludvika kommun för sitt hängivna arbete för hembygden. Hon blev vald till ordförande i Kyrkorådet nu år 2009 på grund av sin stora duglighet. Dessutom är hon aktiv i både Ekomuseum Bergslagen och i Dalarnas Fornminnes- och Hembygdsförbund och därmed i Dalarnas museum.

Det är ingen hejd på Anna-Karin, hennes energi verkar outtömlig. Hon är fallen efter den första finska invand-

ringen i mitten på 1600-talet och i rakt nedstigande led dessutom. Där kanske förklaringen finns till hennes kraftfullhet. För skogsfinnarna hade kraft att överleva, när de kom till Sverige med sitt svedjebbruk. Energin finns där.

Anna-Karin bor kvar på sin fädernegård på Fröjdberget längst upp i byn. Det är dryga 7 km från stora vägen. Maken hämtade hon under studieåren i Uppsala och två döttrar har tillkommit. Maken arbetar på ABB i Ludvika och reser över hela världen. Och Anna-Karin är mer än fullt sysselsatt med alla sina engagemang runt om i bygden.

Foto Christina Lindeqvist

God Jul & Gott Nytt År

Östanbergshjulet på Ludvika Gammalgård

Hazeliusmedaljer till Dalarna år 2009

Fin utmärkelse till två engagerade herrar i Södra Dalarna, båda med starka kopplingar till Grängesberg.

Hazeliusmedaljerna delades ut på Nordiska museet den 24 oktober.

Anders Stendalen från Grängesberg tilldelades medaljen för hembygdsvårdande gärning. Han fick medaljen för sitt starka engagemang och för det arbete han lagt ner på att utveckla gruvarbetets kulturarv.

Han sitter även med i Ekorådet, de ideellas plattform i Ekomuseum. Och han är ordförande i föreningen Grufva samt var Gruvfackets siste ordförande, en tung post för en stark man.

Anders Stendalen arbetar ideellt både på Cassels och i gruvcentret

Anders Stendalen

Mojsen i Grängesberg, där han också bor. Mojsen är gruvarbetarnas gamla matsal, idag ett centrum med utställningar och aktiviteter.

Örjan Hamrin från Dalarnas museum i Falun, född i Grängesberg, tilldelades Hazeliusmedaljen i brons för sina

Örjan Hamrin

Foto Christina Lundeqvist

insatser inom folkbildning och kultur-
arvsverksamhet. Örjan byggde upp Ekomuseum på 1980-talet och förde in nya perspektiv i museiarbetet.

Han är en underbar berättare, som alltid drar stora skaror av intresserade åhörare till sina visningar och föredrag.

Foto Christina Lundeqvist

Oljeön och Infocentrum

Oljeöns Infocenter i Ängelsberg gästades i mitten av november av en pensionerad kemiingenjör från Preem.

En informativ genomgång av Infocentrets utställning genomfördes för en grupp guider i Ängelsberg.

Den 11 november besöktes Oljeöns Infocenter av kemiingenjör Bo Edroth från Göteborg, inbjuden av Lars Larsson i Ängelsberg.

Oljeön ägs idag av Preem. Bo Edroth är pensionär men har tidigare arbetat på Preemraffineriet i Göteborg som laboratoriechef. Han gav en översiktlig lektion om råolja och oljekemi inför en grupp församlade guider i Ängelsberg.

Mycket pedagogiskt förklarade han hur råolja raffinerades till produkter

som lätt och tung bensin, fotogen, diesel och återstodsolja. Han förevisade den stora ISOM-modellen, som står i Infocentret. Isomerater är föreningar med samma summaformel, men ser olika ut. Molekylen kan alltså möbleras om inom samma formel. Modellen visar hur komplicerad oljeraffinering kan vara. Guiderna vill kunna förklara hur processen går till.

Bo Edroth berättade att idag finns endast fem raffinaderier i Sverige. De ligger i Göteborg, Lysekil och Nynäshamn. Nya raffinaderier byggs inte.

I oljefabriken, som anlades ute på Barrön år 1875, och som därefter fick heta Oljeön, tillverkades lysfotogen och smörjoljor. Tillverkningen var både eldfarlig och explosiv och läget ute på ön därför nödvändig. Man fick tillstånd att producera 1000 fat fotogen per år. Därutöver framställdes olika slags fetter och smörjoljor.

Råoljan importerades direkt från USA. fett och talg från Ryssland och tjära från Galizien i södra Polen.

T vå ses makarna Karin och Lars Larsson i Oljeöns Infocenter med kemiingenjör Bo Edroth. Lars Larsson är en auktoritet i detta sammanhang och guidar på Oljeön.

I mitten Ängelsbergs stationshus från 1900 med turistbyrå och Infocenter sommartid.

T hö vy över Oljeön med oljefabriken från stationshuset.

År 1927 upphörde all tillverkning vid fabriken. Den siste fabrikschefen var Lars Larssons far och familjen bodde ute på Oljeön tillsammans med några andra familjer. Lars Larsson, född 1917, känner därför öns alla hemligheter och bor idag med hustru Karin varje sommar i sitt gamla föräldrahem. Huset har ingen el och med roddbåt tar de sig över med mat och fönödenheter.

Om sommaren trafikeras även Oljeön av Petrolia, som transporterar besökare till ön för visning av oljefabriken. Det är en unik miljö, världens äldsta bevarade oljeraffineri.

Lars Larsson planerar en guideskrift om "Oljeöns kemiska teknologi", vilket vore till stor nytta för besökarna.

Fredriksvørk

Den 5-6 november konfererades det i Fredriksvørk på norra Sjölland.

Deltagare kom från England, Tyskland och Sverige - förutom Danmark.

Gjethuset mitt i Fredriksvørk var förr ett gjuteri för bronskanoner, idag ett vackert kulturhus med turistbyrå och samlingslokaler. Vård för konferensen var Industrimuseet Fredriks Vørk och dess chef Frank Allan Rasmussen.

Inbjudna var professor Wolfgang Ebert från Ruhr, medskapare till ERIH, European Route of Industrial Heritage samt Paul Belford, avd.chef på Ironbridge Gorge Museum. Från Ekomuseum Bergslagen deltog Christina Lindeqvist. Målet för konferensen var att bredda kontaktytorna och byta erfarenheter, kanske gå med i ERIH.

En stadsrundtur gick bl a till Danmarks enda stålverk från 1940-talet.

Mer om museet på: www.indmus.dk

Gjethuset – fd kanongjuteri

Frank Allan Rasmussen

Dansteel – stålverket i Fredriksvørk

Wolfgang Ebert

Paul Belford

Foto Christina Lindeqvist

Karmansbo herrgård

Karmansbo smedja

Foto Christina Lindeqvist

Karmansbo

Årets Bergslagsting genomfördes den 9 oktober i Karmansbo.

Med två föredrag på fm, liv i smedjan samt visning av smedbostaden på em, kunde ca trettiofem deltagare "fånga platsen".

Temat för dagen var "Fånga platsen", direkt taget från journalisten Anders Johnsons bok med samma namn.

Boken handlar om Sveriges företagssamma historia och Anders Johnson berättade underhållande om sina resor i Sverige och sitt sätt att tänka när han skrev sin praktiska handbok, med vars hjälp vi med nya ögon kan se på vår industrihistoria.

Henrik Wester, turismutvecklare i Västmanland, VKL berättade kunnigt om sin syn på marknad och turism generellt, talade om Europaturism, ställde frågor som: vem vill vi se som besökare och vad kan vi göra för dem?

Upplevelsen i smedjan av stångjärns-smidet samt en fin visning av smedbostaden som genomfördes av den ideella föreningen, lyfte dagen ytterligare.

Föredragen skedde i en av flyglarna. Trevligt förmiddagskaffe samt en god lunch serverades i herrgårdens vackra matsalar. På bilden högst upp sitter fr vä Agneta Helleday, Wenche Engström, Gunnar Ahl, Rolf Helleday, och Ann-Marie Gunnarsson. Och om herrgården kan man läsa här:

www.karmansboherrgard.se

Aborrberg

Hebykällan

Hamptjärn

Kalkällor i finnmarken

Källakademien inbjöd till källexkursion i Grangärde och Skattlösberg.

En lördag i oktober begav sig ett 20-tal deltagare ut på upptäcksfärd.

Källakademien – akademien för de friska källorna – har som syfte att främja intresset för källor och medverka till att de finns kvar, vårdas och används.

Lördag den 3 oktober samlades ca 25 personer vid Grangärde kyrka och begav sig iväg i en bilkaravan mot Skattlösberg i Grangärde Finnmark. Vägledare var Gunnar Wiklander, ordförande i Källakademien, från Lantbruksuniversitetet i Uppsala. Dagen arrangerades med hjälp av Grangärde Hembygdsförening och Skattlösbergs Bygdegille. Anna-Karin Andersson från Grangärde var samordnare.

Första stoppet var Grytänge, plats för en gammal offerkälla vid södra kanten av Bysjön. Idag är källan uttorkad pga utdikning och vägbygge.

Nästa anhalt var Aborrberg, där en kalkälla finns nedanför byn väl utmärkt och med friskt klart vatten. Den ligger intill stigen där Gruvtrampen passerar.

Vackrast var nog Hamptjärn, som är en enorm kalkälla med klart vatten. Där avnjöts medhavd matsäck.

Hebykällan används och underhålls av Gunnar Karlsson från Skattlösberg, och bjöd på ett gott och kallt vatten.

Kalkällornas vatten håller en temperatur på mellan 3-10° C och har ett tillflöde från marken.

Mer om källor: www.kallakademien.se

Foto Christina Lindeqvist

Föredragskväll med diabilder

Om svenska landskap
med naturgeografen

Karl-Erik Perhans

De sista två föreläsningarna av fyra i en serie om naturfenomen, natur, landskap, naturresurser och med diabildsvisning hålls i Hallstahammars bibliotek följande tider efter nyår:

Tisd 26 jan kl 19-21

**”Det svenska
istida landskapet”**

Tisd 9 mar kl 19-21

**”Det svenska
naturlandskapet”**

Karl-Erik Perhans visar geologiskt material som en illustration till föredragen.

Det blir även försäljning före föreläsningen samt i pausen av fossil, kristaller, stensamlingar för skolor, kurser och privat bruk samt litteratur i ämnet.

Besök från Yokohama

Tre studenter från Japan, Yokohama University, besökte Ekomuseums kansli på Ludvika Gammelgård den 16 sept. Deras professor, arkitekt Kazu Ohara är en trogen ekomuseivän, som ofta besökt Bergslagen. Fr vä sitter Kenji Oshima, Christina Lindeqvist från kansliet, Shinji Kuwaki och Teppei Owaki. De fick information om vår verksamhet.

Nils Nils gata 7, 771 53 Ludvika
Tfn 0240-66 30 82, Fax 0240-748 60
info@ekomuseum.se

www.ekomuseum.se

Ansvarig utgivare & redaktör:
Christina Lindeqvist